

Magdalena Wagnerová

Magická místa Čech a Moravy

Praha, 2022

NAKLADATELSTVÍ
PIOTI

Obsah

Neradno ubírat se cestou, která je zahalena tajemstvím / 9

1. Praha děsuplná / 13
2. Věže sebevrahů / 21
3. Ve stínu Golema / 27
4. Počátky křesťanství v Čechách / 35
5. Oběti z kamene / 39
6. Kamenný pastýř / 43
7. Nejstarší rotunda v Čechách / 47
8. Svatý Jan pod Skalou / 51
9. Šemíkův hrob / 55
10. Vargač / 59
11. Sázavský ďábel / 63
12. Král českých hradů / 69
13. Přání jedné dívky / 73
14. Perchta nejen z Rožmberka / 79
15. Branišovský les / 85
16. Zázračná Dobrá Voda / 89
17. Svatý kámen / 93
18. V šumavském zášerí / 97
19. Ticho katakomb / 109
20. Prácheňský poklad / 113
21. Světce / 117
22. Šibenice / 121
23. Velíz / 125
24. Brána do pekla / 129
25. Poselství skal / 135
26. Panenské torzo / 139
27. Pravčická brána / 143
28. Trpasličí jeskyně / 147
29. Zlaté podzemí / 151
30. Švédský bubeník a ti druzí / 155
31. Svíbský les / 161

Copyright © Magdalena Wagnerová, 2022

Photos © Pavel Jeřábek a Magdalena Wagnerová, 2022

Copyright © Nakladatelství PLOT, 2022

ISBN 978-80-7428-435-9

Magická místa Čech a Moravy

- 32. Sedlec samá kost / 165
- 33. Veřejová skála / 169
- 34. Devět křížů / 173
- 35. Králův stůl / 177
- 36. Velehrad / 181
- 37. Býčí skála / 185
- 38. Žuráň alias Napoleonův stůl / 189
- 39. Macocha / 193

Prameny, odkazy a další literatura / 197

Nejkrasší lunojasné noci budívaly v duši mé zpravidla pocit stísněnosti, kdežto za nejběsilejších nočních bouří, když celý obzor zdál se býti v plamenu a blesky sjížděly v divokém reji z oblaků, bývalo mi nejvolněji, nejsvěžeji... Zapomínal jsem na vše, co mě hnětlo a skličovalo, co mě v klidu děsovalo...

Jakub Arbes

NERADNO UBÍRATI SE CESTOU, KTERÁ JE ZAHALENA TAJEMSTVÍM

Místa záhadná, tajemná či dokonce obestřená jistým mystickým nebezpečím přitahovala pozornost člověka odedávna. Není tedy divu, že je naše země jako hustá pavučina pilného pavouka protkaná sítí temných míst a objektů opředených příběhy, jež mohou nahánět strach – a často ho skutečně nahánějí. Lidé se za určitých okolností a v určitých situacích rádi bojí, a je to právě jejich strach, jenž vytváří živnou půdu pro trudné historie, děsivé příběhy a hrůzostrašná poselství, která neúnavně putují navzdory času od generace ke generaci a přežívají jako nezníčitelný, varovně vztyčený prst: „Neradno ubírat se cestou, která je zahalena tajemstvím!“ našeptává od nepaměti náš vnitřní hlas, ale málokdo je ochoten uposlechnout.

Jedna z nejčastějších otázek, jež si lidé v tomto smyslu odpradávně kladli, se týkala pekla a říše mrtvých. Kde leží peklo a kudy se lze dostat dovnitř – anebo naopak, kudy se bytosti z této temné říše mohou dostat zpátky na zem? Kde hledat bránu do říše zemřelých a případně jak se jí vyhnout?

Jeden z nejslavnějších římských básníků Publius Vergilius Maro byl přesvědčený, že vchod do podsvětí je v tzv. Siblyně jeskyni nedaleko Neapole, kudy podle pověsti prošel už bájný Aeneas. Peklo se stalo silným inspiračním zdrojem mnoha velkým básníkům. Jedno z nejkrásnějších zpodobení pekla pochází z doby italské renesance. Dante Alighieri zasadil první část neopakovatelné *Božské komedie* do pekla, kam básníka přivádí právě Vergilius. Peklu předchází tzv. předpekli, kde přebývají neteční, samotné peklo je vlastně jakási kónická propast, tvořená devíti soustřednými kruhy. První kruh obývají nevíňátka a velké postavy antiky, kteří zemřeli nepokřtěni. Další kruhy již patří skutečným hříšníkům, seřazeným podle velikosti jejich hříchu od lehčích až k těm nejtěžším. Zde je zastoupeno smilstvo, obžerství,

lakomství, rozmařilost, zuřivost, lenost, aby podobně jako lidská zloba vše kulminovalo v sedmém kruhu, kde jsou násilníci nejrůznějšího druhu od lupičů, sebevrahů, rouhačů, sodomitů a lichvářů až po tyrany a vrahy. Osmý kruh je zasvěcený svůdcům, prodávacům odpustků, pokrytcům a všemožným dalším podvodníkům, a devátý zrádcům. Dante s Vergiliem se dostávají až do středu země, do které je zabořený Lucifer se třemi tlamami, kterými drtí největší zrádce všech dob – Jidáše jako zrádce Krista a Bruta s Cassiem jako zrádce Caesara.

Bylo by ovšem zavádějící setrvávat pouze v evropském prostoru. Peklo se týká patrně všech lidí na celém světě. Pozornost Američanů se v této souvislosti často obrací k francouzské čtvrti New Orleans, kde se na místních hřbitovech údajně nachází hned sedm bran do říše mrtvých. K této otázce se musela vymezit pravděpodobně každá kultura. Už staří Mayové si vyprávěli o labyrintu podzemních chodeb plných škorpionů, kudy protékají potoky krve a všechny směřují k Jeskyni křišťálového hrobu. Ani Asie nezůstává pozadu. V Turkmenistánu, uprostřed pouště Karakum, tvoří bránu do pekla kráter, kde hoří unikající zemní plyn už půl století. V Japonsku, poblíž lázeňského městečka Beppu na ostrově Kjúšú, vyvěrají ze země horké prameny, popsány již ve starých buddhistických textech, a jeden z nich zvaný Chinoike Jigoku čili Pekelný rybníček má prý na svědomí samotný ďábel. Také Číňané nabízejí k tomuto tématu mnoho míst, tím nejznámějším je pravděpodobně město duchů Fengdu neboli rozsáhlý komplex klášterních budov plný soch d'áblů a démonů včetně „Mostu do bezmoci“. Tento prastarý kamenný most z doby dynastie Ming musí přejít každá duše zemřelého člověka, aby se dostala do podsvětí.

Po stopách podsvětí, z'ásvětí či přímo pekla ale nemusíme pátrat na opačném konci světa, stačí se porozhlédnout v našich končinách. O hradu Houska v lůně kokořínských hvozdu kolují pověsti, při kterých stýdne krev v žilách, a název oblíbeného jihočeského zámku Hluboká skrývá pekelný odkaz už ve svém názvu. V dávném 9. století, kdy ještě na místě dnešního zámku stálo dřevěné hradiště, tady bez zjevné příčiny zničehonic pukla skála, čímž vznikla hluboká trhлина, odkud se linul sirný zápach. Vylézala odtamtud podivná stvoření, která se nepodobala ani lidem, ani zvířatům. Jak jinak, pokud šlo o bránu do pekla?!

1. PRAHA DĚSUPLNÁ

(Loretánské náměstí, Černínský palác, Vyšehrad, Čertovka, Faustův dům)

Česká metropole prý ukrývá na svém území hned dvanáct pekelných bran, některé prameny uvádějí číslo devět, jiní se spokojí s číslem sedm. Všichni se ovšem shodnou, že jedna ze zásadních bran do pekla leží hluboko pod Černínským palácem na Hradčanech. Monumentální stavba na Loretánském náměstí k sobě přitahovala pozornost odedávna. Už Josef Kajetán Tyl napsal, že „prázdnota a tichost panuje na hrbolitém, nedlaženém prostranství Loretánském, před majorátním domem hrabat Černínských. Stojíš tu onen ohromný, poutníka úžasem naplňující velikán jako na pustinách žalostivý odsouzenec a hledí toužebně svým množstvím prázdných oken na mimojdoucí; žádný ale nepřichází s pomocí. V tato místa zabluzuje toliko pouhá zvědavost aneb nemohutná outrpnost, a takž tu nezbyvá opuštěnému obru jiné útěchy než melancholický zpěv zvonečků na protější Loretě a nábožné modlení vedlejších kapucínů.“

Je možné, že domnělá dvanáctá pekelná brána na Loretánském náměstí souvisí s kněžnou Drahomírou, chotí Vratislava I. a matkou slavného Václava. Pověst popisuje, jak se za obzvlášť bouřlivých nocí dlažba na náměstí trhá, z hlubin vyjíždí ohnivý kočár tažený koňmi, kterým šlehají z nozder plameny, na kozlíku sedí šílená kněžna Drahomíra, práská bičem a volá: „Bude zle! Bude zle!“ Kočár objede náměstí a propadne se zpátky do země na stejném místě, kde kněžna kdysi dávno, když po Václavově smrti prchala z Hradu, proklela křesťany. Stávala zde rotunda svatého Matouše. Později tu vztyčili sloup, aby ho v roce 1788 zase zbořili, a tak je poslední památkou na tuto neslavnou událost už jen dům dodnes zvaný U Drahomířina sloupu, kde mimo jiné žila až do své smrti manželka našeho druhého prezidenta, paní Hana Benešová. A v Černínském paláci sídlí Ministerstvo zahraničních věcí. Za jeho silnými zdmi se v minulosti rovněž odehrálo mnoho temných příběhů, jako by pekelné síly nad tímto místem stále měly nějakou moc.

Spojitost s pekelnými rejdy nabízí i Vyšehrad. Vchod do podzemí se podle mnoha pramenů nalézá nedaleko rotundy svatého Martina,

nemluvě o Čertově sloupu, který rozlomený na tři části stojí přímo proti vchodu na staroslavný Vyšehradský hřbitov. A váže se k němu půvabná pověst o čertovi, který se kdysi dávno usadil na Vyšehradě, vášnivě rád hrál karty, popíjel medovinu, zbožňoval pečená holoubata a čas od času se pořádně prospal. Pobýval mezi lidmi už příliš dlouho, a ledacos od nich pochytil. Jenže čas plynul a pomalu se blížil den, kdy se rohatec měl vrátit do pekla. Proto se rozhodl, že doběhne nějakého smrtelníka, aby se nevracel do pekla s prázdnými rukama. Jedné neděle navštívil zbožného kněze kapitulního kostela svatého Petra a Pavla a uzavřel s ním sázku, o které byl do hloubi své zlotřilé duše přesvědčený, že ji musí vyhrát. Čert se s užaslým knězem totiž vsadil, že odletí do Říma, ukradne jeden ze sloupů Svatopetrské katedrály a vrátí se zpátky na Vyšehrad dřív, nežli kněz ukončí mši. Pekelník ovšem netušil, nakolik je zbožný kněz zběhlý v modlitbách. Ten vyslovil závěrečné „amen“ v okamžiku, kdy čert teprve kroužil nad Vyšehradem a hledal místo, kde s obrovským sloupem přistát. Čert ještě ve vzduchu pochopil, že prohrál, rozlítl se a mrštil sloupem po knězi, který mu překazil sázku. Kněz jen tak tak uhnul, aby ho sloup nezabil, a čert raději zmizel. Sloup dopadl na vyšehradské nádvoří a rozlomil se na tři kusy. A tak se musel čert vrátit do pekla bez duše vyšehradského kněze. Lucifer se rozzlobil a vyřkl ortel: čert, který se nestihne vrátit z Říma dřív, než jeden smrtelník odslouží mši, si peklo nezaslouží! Čert proto každou neděli bloumá po Vyšehradě, obchází kolem rozlomeného sloupu ze Svatopetrské katedrály a přemýšlí, jak ho slepit a dopravit zpátky do Říma. Činí tak v naději, že potom, snad, by mu Lucifer odpustil a přijal ho zpátky.

Pekelné živly se vryly do paměti Pražanů také prostřednictvím mnoha místních názvů, v jejichž čele stojí pochopitelně Čertovka. Jeden by řekl – potok jako kterýkoli jiný, ale při bližším pohledu vidíme, že tato strouha, oddělující ostrov Kampa od břehů Malé Strany, je přece jen něčím jiná. Ve své podstatě je to kanál, napájený dlouhou podzemní štolou, jež přivádí vodu z horní části Smíchovského zdymadla poblíž mostu Legií a vrací ji zpět do Vltavy u Karlova mostu. Ve středověku strouhu upravili malostranští johanité, aby mohli regulovat průtok vody pro četné mlýny, z nichž některé se na Kampě dochovaly dodnes, jakož i populární a oblíbené dřevěné kolo Velkopřevorského mlýna. A protože přes Čertovku vede mnoho mostů, říká se této malebné městské části

Pražské Benátky. Lidé sem chodí na procházky, umělci zde rádi malují a fotografují, panuje tady vlídná atmosféra. Pokud chce někdo ucítit závan pekla, musí se zaměřit na podzemní část Čertovky, v pověstech nepřesně označovanou jako pramen Čertovky a jeden z vchodů do podsvětí.

Na rozdíl od pramene Čertovky je Faustův dům, další z předpokládaných pražských pekelných bran, zcela konkrétní. Jde o působivou barokní stavbu, uzavírající řadu budov na jižní straně Karlova náměstí. „Odedávna líčen byl jako sídlo temných mocností a staří Pražané jen neradi a s obavami blížili se mu, vedla-li je tudy za pozdního večera či dokonce v noci cesta...“ píše v knize *Procházky starou Prahou* Jaroslav Kamper.

Dům čp. 502 na Karlově náměstí byla původně stavba gotická, která se však dočkala renesančních úprav. K přestavbě došlo pravděpodobně v době, kdy dům vlastnil císařský lékař Jan Kopp z Reumentálu. Za panování císaře Rudolfa II. patřila budova hvězdopravci Jakubu Krucínkovi. Ten měl dva syny a mladší z nich zavraždil staršího. Vraha sice oběsili na Koňském trhu neboli dnešním Václavskému náměstí, ale dlouho se tradovalo, že jeho duch v domě čas od času straší. Budova změnila vlastníka ještě mnohokrát; koncem 16. století zde přebýval patrně i významný alchymista Edward Kelley¹, známý také jako Edward Kelly či Edward Talbot. Většinu života strávil na dvoře císaře Rudolfa II. v Praze. Z dochovaných pramenů vyplývá, že v legendárním Faustově domě také nějaký čas býval ústav pro hluchoněmé. Na počátku 18. století získal dům šlechtický rod Mladotů ze Solopysk. Tehdy budova dostala dnešní barokní podobu. Při rozsáhlých přestavbách narazili zedníci na záhadný otvor, který nedokázali zazdítk. A tak se začalo povídat, že tudy proletěl ďábel... a protože na všem je něco pravdy, je třeba si připomenout, že za pruského obléhání Prahy během sedmileté války v roce 1757 byl dům opravdu zasažen, je tedy dost dobře možné, že díru neměl na svědomí pekelník, ale dělová koule pruské artillerie – ovšem co když to bylo jinak? O domě se od těch dob vypráví zajímavá historka. Její základ vychází z předpokladu, že jeden z Mladotů miloval chemii a fyziku, s velkým zanícením dělal nejrůznější chemické pokusy a svými pyrotechnickými

¹ Edward Kelley (1555, Dencester, Anglie – 1597, Most)

experimenty a důmyslnými mechanickými hračkami často šokoval celé okolí. Dveře se samy zavíraly, schody se vznášely a vůbec se tady dělo všechno jinak než normálně. A tak – v duchu tehdejšího romantismu – si lidé počínání jednoho z Mladotů spojili s rozšířenou a tehdy již známou legendou o doktoru Faustovi.

Před mnoha a mnoha lety obýval dům v rohu Karlova náměstí proti Emauzům jistý doktor Faust. Provozoval tu divné věci. Říká se, že tady čaroval, že hledal elixír mládí a vyráběl skutečné zlato. Aby dosáhl svého, upsal svou duši ďáblu. Když nastal čas, ďábel si pro jeho duši skutečně přišel. Byl pozdní večer, skoro úplná tma a lidé v okolí se začali chystat k spánku. Té noci však nezamhouřili oka. Okolo půlnoci se zdi začaly třást, jako by nastal konec světa, a vzduchem se linul štiplavý sirný zápach. Pověst říká, že po návštěvě pekelníka údajně ve Faustově domě nezůstal kámen na kameni...

Od toho dne začala budova valem chátrat, ale co se dělo uvnitř, nikdo nevěděl, protože nebylo člověka, který by měl dost odvahy a překročil práh. Až po mnoha letech, když už lidé na pověst o Faustovi a jeho spolčení s ďáblem začali pomalu zapomínat, stanul u vrat chudý student, který neměl kam hlavu složit. Když viděl, že dům je opuštěný, dodal si odvahy a vstoupil dovnitř. V domě ke svému nemalému údivu našel samé prazvláštní věci. Byla tu například loď se dvěma veslaři, kteří pokaždé, když na ně student pohlédl, začali usilovně veslovat. Chodbami čas od času prošla mladá dívka a každého, kdo se k ní přiblížil, pokropila vodou z kroupky. Když student zamířil ke schodišti, proběhl okolo něj maličký bubeník, jenž na studentův pokyn zabubnoval. Potom se student vydal po schodech do prvního patra, jenže ve chvíli, kdy jeho noha opustila poslední schod, schodiště zmizelo. Když se později chtěl student vrátit dolů do přízemí, schodiště se zase objevilo. Největší záhada však čekala na udiveného mladíka v jídelně. Na stole bylo prostřeno pro jednoho člověka, ale místo pokrmu ležel na stříbrném talíři jeden stříbrný tolar. Student měl hluboko do kapsy, a tak si tolar vzal a koupil za něj na trhu jídlo. Jakmile však stříbrný tolar utratil, na talíři se objevil další peníz. A to byla jeho zkáza. Mladík po čase zanechal studií, začal pít a žít nezřízeným životem, až jednoho dne záhadně zmizel. Prý si ho odnesl ďábel stejně jako kdysi doktora Fausta.

2. VĚŽE SEBEVRAHŮ

(pražské zvonice, samostatně stojící...)

Existují kostely, ke kterým se jejich zvonice tisknou, jako by měly z něčeho strach. Jiné jim stojí hrdě po boku a tvoří se svým svatostánkem jedinečný celek a lidé si tyto kostely bez jejich typických zvoníc nedokážou ani představit. Ale jsou i zvonice elitářky, které se od svých kostelů zdánlivě distancují a snaží se stát na vlastních nohou. Leckdo si o těchto stavbách myslí, že jsou samostatným objektem, který s nějakým kostelem vůbec nesouvisí. Zvonice kostela sv. Jindřicha na Novém Městě pražském, které nikdo neřekne jinak než Jindřišská věž, je toho příkladem, i když zdaleka není jediná. Přesto se v mnoha aspektech od ostatních zvoníc liší. Vypadá spíš jako brána městského opevnění, které v těchto místech ovšem nikdy nebylo. Se svými šedesáti šesti metry je nejvyšší pražskou samostatně stojící zvonící a má za sebou vzrušivou minulost. Vznikla v letech 1472–1476 za panování Jiřího z Poděbrad. Její „mateřský“ kostel dal postavit Karel IV. a na jeho přání byl svatostánek zasvěcený Jindřichovi II. a jeho manželce Kunhutě. Kdysi patřil k nejvýznamnějším chrámům v Praze a zdejší farář se těšil velké úctě; společně s faráři od Týna, svatého Štěpána a svatého Mikuláše na Malé Straně směl během korunovace nést nebesa nad českým králem. Během třicetileté války byla zvonice v Jindřišské ulici využívána jako vojenská strážnice a palební věž. Další zásadní úder věži zasadila pruská vojska. A jako by toho nebylo dost, jednoho dne se přehnala nad Prahou silná vichřice a vzala původní gotickou střechu s sebou. Pokud se měla věž zachránit, rozsáhlejší rekonstrukce byla nevyhnutelná. Kostel svatého Jindřicha a svaté Kunhuty se nenápadně krčí na opačné straně ulice a dělí jej od zvonice tramvajové koleje. Dnes je přístupná veřejnosti a kromě nezbytných zvonů ukrývá mnoho prostor, které se využívají komerčně, ať už posedíme v originální restauraci těsně pod zvonem, vyslechneme koncert na půdě, prohlédneme si výstavu, ochutnáme vynikající whisky ve specializovaném baru nebo jenom pohlédneme z výšky desátého patra na Prahu. A jedna dobrá zpráva: ve věži je po poslední rekonstrukci instalovaný výtah! Je tedy ve věži poměrně rušno. V minulosti tu takový provoz nebyval, a tak mohla jistá dívka s nechtěným outěžkem nepozorovaně

vystoupat vzhůru a vrhnout se střemhlav do náruče smrti, jak praví truchlivá pověst o přízraku s puklou hlavou, jenž se v okolí věže zjevoval v pozdních nočních hodinách ještě mnoho let po tragické události a prošil náhodné noční chodce o prominutí.

Petrská věž byla původně postavena na sklonku 16. století v renesančním duchu, což dokazuje i pamětní deska s latinským nápisem, který hlásá: „Měšťané farnosti sv. Petra Na Poříčí vystavěli roku 1598 nákladem soukromým tuto věž vděčnému potomstvu.“ V roce 1680 zvonice vyhořela, silný požár roztavil zvony a zničil i přilehlou kostnici, a tak bylo k první zásadní přestavbě přistoupeno už v roce 1686, kdy věž získala současnou barokní bání. Nynější novogotická podoba věže je dílem přestavby architekta Josefa Mockera z let 1875–1885. Na přelomu 19. a 20. století byl průchod ve věži zazděný a nově vzniklý prostor se využíval jako obchod. Nedaleko odtud žil s rodiči i Karel Hynek Mácha, který byl ve zvonici údajně častým hostem. Říká se, že zde přišel k úrazu a od té doby měl na tváři jizvu. Zvonice je spojována rovněž se jménem Jan Tleskač, známou postavou Foglarova románu *Záhada hlavolamu*. Ale jestli se zde opravdu zřítíl nějaký chlapec, který se stal předobrazem románové postavy, to už pravděpodobně zůstane navěky zahaleno tajemstvím. Přítomnost zvonů byla naopak vždy zcela konkrétní. Dnes jsou ve věži tři: největší Petr pochází z roku 1691, zvon Pavel z roku 1724 a umíráček je z roku 1948, kromě toho jsou v lucerně zvonice ještě dva barokní hodinové stroje z roku 1717.

Zvonice u kostela svatého Vojtěcha Většího na Novém Městě už zažila ledacos. Původně v těchto místech stával mnohem menší románský kostelík s farou a zvonící, mnohem dříve než bylo založené samotné Nové Město. Sídli tady jircháři, kterým se říkalo smraďaři. A nadto tudy v minulosti prošlo mnoho zajímavých osobností a lidí s nevšedním životním příběhem. V roce 1400 se zdejší farářem stal Michal, řečený de Causis. Byl to kněz německého původu s rozsáhlými znalostmi a širokými zájmy. Dobové prameny uvádějí, že dokonce nabídl Václavovi IV., že pozvedne úroveň hornictví. Panovník jeho návrhy odmítl, a tak se kněz urazil a odešel k papežskému dvoru. V roce 1412 zažaloval mistra Jana Husa a v Kostnici obžaloval rovněž Jeronýma Pražského. Jeho nepřítomnosti u svatého Vojtěcha využili jircháři

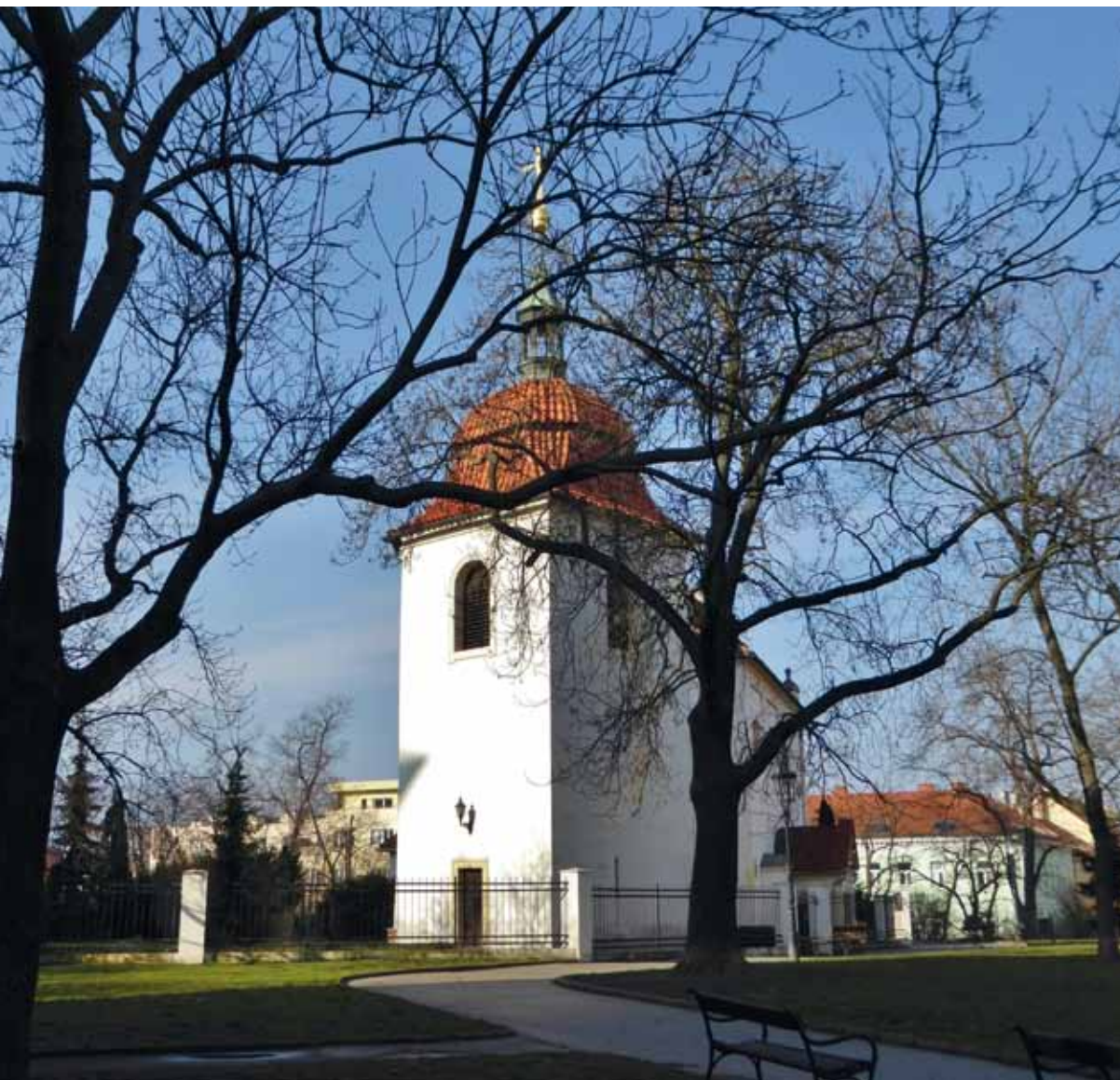
osadníci a dosadili na jeho místo kališnického kněze. Kostel svatého Vojtěcha díky tomu přečkal husitské bouře bez větší úhony. Michal de Causis už se do Prahy nikdy nevrátil a zemřel během basilejského sněmu. Tím ovšem výčet zajímavých osob, spojených se zdejším kostelem, nekončí. Později došlo na barokní přestavbu kostela i zvonice a v druhé polovině 19. století zde působil jako regenschori Josef Foerster, který odtud odešel do Svatovítské katedrály. Jeho místo převzal jeho syn – významný skladatel Josef Bohuslav Foerster. V té době zde hrál na varhany Antonín Dvořák. Hudební skladatelé naštěstí zdejší

ší působení přežili, což nelze říct o jednom ze zvoníků, který se tak dlouho pokoušel o přízeň jisté dívky, až z toho zešílel; jednoho dne rozhoupal zvon, pustil se a na následky pádu zemřel.

V sevření nuselských ulic Sinkulova, Na Pankráci a Na Klikovce stojí v malém parčíku raně barokní kostelík z druhé poloviny 17. století, který vybudovali michelští jezuité. Kostel byl v minulosti několikrát poničený, a nelze se divit; v těchto místech se v roce 1420 odehrála památná bitva u Vyšehradu, během obléhání Prahy v roce 1648 se tudy prohnala císařská vojska a v roce 1757 pro změnu pruská armáda. Po Švédech dodnes v zadní části presbytáře zbyla ve zdi dělová koule. Jezuité kostel opravovali až do roku 1773, kdy papež jejich řád zrušil. Josef II. pak zrušil kostel jako takový, ten byl následně odsvěcený a později sloužil jako sklad střelného prachu. Na počátku 19. století, na četné prosby zdejších věřících, byl kostelík zasvěcený svatému Pankráci znovu vysvěcený, a tehdy se začala psát další kapitola jeho historie.

Ke kostelu patří i samostatná čtyřboká barokní zvonice. Je téměř dvacet metrů vysoká, má půlkulatá střílnová okna a střechu s lucernou a makovicí. Zdejší zvon je jeden z nejstarších v Čechách a pochází od proslaveného českého zvonáře Bartoloměje Pražského. Ačkoli byl ulitý v roce 1505, na Pankrác se přestěhoval až o dvě století později. A kdo touží po nějaké záhadě, v případě pankrácké zvonice si přijde na své – údajně tady působil kostelník, který uměl procházet zdi.

Ponurý dojem, zejména po setmění, vyvolává zvonice u kostela svatého Štěpána. Dost možná že k tomu přispěl fakt, že je dřevěná a její protáhá střecha je vyšší než vlastní stavba. Byla vybudovaná až na počátku 17. století jako náhrada za původní zvonici, k níž se váže smutná pověst o zvonářském mistru Lochmayerovi. Byl to prý vynikající zvonář, ale zarytý katolík, který se jednoho dne nechal slyšet, že by jeho zvon měl poprvé zaznít jednomu z těch proklatých husitů na cestě k popravišti. A jelikož to byl velice popudlivý člověk, nezůstalo jen u slov. V jedné hádce kohosi těžce zranil a dotčený nešťastník na následky zranění zemřel. Lochmayer byl odsouzený a měl přijít o hlavu. Mezitím jeho zvon u svatého Štěpána zavěsili, a tak se rozhoupal ve chvíli, kdy Lochmayera vedli ke katovi. Zvonář se rozlítl a svůj zvon proklel. Od té doby zněl zvon tak teskně, že ho časem museli nahradit.

hlavy. Najednou před ním stál chlap jako hora, zastoupil mu cestu a nabídl obchod: když se tesař vlastní krví upíše peklu, jeho matka vydechne naposledy dřív, než zapadne slunce.

Tesař souhlasil. Domníval se, že nemá co ztratit – už teď se jeho život podobal peklu. Podepsal smlouvu s ďáblem a šel domů. Neznámý chlap splnil, co slíbil. Tesařova matka synovi ještě naposledy od plic vynadala a skonala. Tesař se ale štěstí nedočkal; výčitky svědomí ho natolik trápi-ly, že jednoho dne vyšplhal na obrovskou čertovu hlavu, vytesanou do kamene, a skočil dolů. Lidé v kraji si vyprávěli, že chudák zemřel dřív, než dopadl na zem, protože jeho srdce puklo zoufalstvím.

V krajině Liběchovského údolí je možné narazit na mnoho bizarních skalních útvarů, a nemusí to být hned sochařská díla. Sedm kamenů, nápadně podobných bochníkům chleba, naskládaným na sebe, najde-me nedaleko obce Tupadly. Prý tady kdysi lapkové zabili chudého pekaře, který neměl, čím by se vykoupil. Dodnes u Sedmi chlebů, jak se kamenům říká, leckdo hledá ztracenou dobrou náladu. Jen by nemě-li vstupovat do nedaleké jeskyně se zlověstným názvem Mordloch, kde by o dobrou náladu mohli velice brzy přijít. Nejenže právě zde často přebývali zmínění lapkové, ale odehrála se tu nejedna tragédie. V jeskyni údajně zmizelo tolik dětí, kolik bochníkových kamenů je roztroušených po okolí, a nikdy už je nikdo nenašel.

26. PANENSKÉ TORZO

(Panenský Týnec, severní Čechy)

Člověk nemusí být mystik, aby při spatření nedostavěného klášterního kostela v Panenském Týnci pocítil, že se ocitl na mimořádném místě. Někteří věří, že tady proudí pozitivní energie, jiní zde hledají její léčivou sílu nebo odpovědi na otázky, které za normálních okolností v běžném životě nenacházejí. Stačí spočinout před tímto objektem jen v tichém zamyšlení, a pocity se dostaví samy. Ne nadarmo byl Panenský Týnec v roce 2014 vyhlášený jako nejmagičtější místo České republiky.

Síla malebné scenérie sakrálního torza v Panenském Týnci má velkou výpovědní hodnotu, ať už sem dorazí kdokoli. Lidé hledající naději, sílu i štěstí, protože chrámové torzo spolehlivě nabízí pocit zmaru jako každá ruina, ale vyvolává také úžas nad výjimečně silnou estetickou hodnotou objektu, evokuje romantické představy a předkládá vzrušující příběhy místních pověstí. To všechno dohromady dodává zdejším zříceninám na značné tajemnosti. Také proto Panenský Týnec často padl do oka mnoha filmovým režisérům; například F. A. Brabec tu natočil některé obrazy poetického filmu *Kytice*, jenž vznikl volně na motivy stejnojmenné předlohy Karla Jaromíra Erbena. Kouzlo Erbenovy poezie má s atmosférou v Panenském Týnci mnoho společného:

*... dávno kostelíček zbořen,
umlkly již zvonka zvuky;
a kde někdy stály buky,
sotva jaký hnije kořen.¹⁶*

Torzo klášterního areálu v Panenském Týnci se jistě v mnoha ohledech vymyká běžnému označení „zřícenina“. Pod tímto pojmem většinou chápeme objekt, který byl kdysi dávno dostavěný, užívaný, ale posléze opuštěný a zanechaný na pospas osudu, povětrnostním vlivům

16 Citace z básně Poklad (Karel Jaromír Erben: *Kytice*)

a tak podobně, anebo byl zničený dobyvateli či válečníky, v našich končinách často husity nebo Švédy, a nikdy už nedošlo k jeho obnově – jako například zříceniny kláštera Rosa Coeli v Dolních Kounicích. Ne tak v Panenském Týnci – stavba tohoto kláštera nikdy nebyla dokončená. A tak se zdá být nepravděpodobné, že by ve zdejším areálu byly opravdu pohřbené ostatky Anežky České. Podle staré legendy tak měly učinit v časech husitských válek oddané klarisky, když se snažily zachránit to nejcennější, co měly.

Zmínky o místě zvaném Panenský Týnec, ležícím na důležité cestě Via regia z Prahy do Lipska, pocházejí už z 12. století. Klášter založil o něco později Habart ze Žerotína, první písemná zmínka pochází z roku 1321. Už v roce 1382 kostel vyhořel a předpokládá se, že na nové stavbě se podílela královská huť Petra Parlěře. Práce však nebyly nikdy dokončené, v roce 1429 klášter dobyli husité, areál vypálili a jeptišky povraždili. K obnově kláštera přispěli především Žerotínové, a pak se sem uchýlily klarisky z Anežského kláštera v Praze, které obnovily klášterní život v plném rozsahu. Na dokončení kostela ale nikdy nedošlo a v roce 1782 byl klášter z rozhodnutí císaře Josefa II. zrušený.

Vypráví se, že v podzemí bývalého kláštera je schovaný zlatý poklad, který má podobu kvočny s dvanácti kuřaty. Jednoho dne se místní kovář rozhodl, že poklad najde, a každou volnou chvíli věnoval tomu, že hloubil pod klášterními ruinami díry do země. Pracoval ve dne v noci, a krajem se rozléhaly údery jeho krumpáče jako pekelné rány. Lidé si začali říkat, že to s kovářem špatně dopadne, protože pokouší osud. A měli pravdu, jedné noci kovář narazil pod zemí na cosi tvrdého, ale než zjistil, o co se jedná, oblohu rozčísł blesk, kovář zmizel a už ho nikdy nikdo neviděl. Druhý den jedna selka z nedalekého statku napočítala o jednu slepici víc, ale dál to neřešila. Zaradovala se, slepici zařízla a upekla do zlatova. Slepice byla prý tak velká, že se najedla nejen celá rodina, ale i veškerá čeládka.

27. PRAVČICKÁ BRÁNA

(bizarní skalní útvar, Českosaské Švýcarsko)

V jedné malé vsi na severu Čech se jedné postarší matce narodil chlapec, který od malička trpěl bolestivými, nekonečnými záchvaty kašle. Když začal kašlat, stahovala se mračna a schylovalo se k bouři – a to doslova i obrazně řečeno. Věhlasný lékař z nedalekého Hřenska předpovídal, že se chlapec nedožije dospělosti, lidé nechtěli bydlet v jejich těsném sousedství a matka se kvůli tomu utrápila k smrti. Hoch nemohl ani chodit do školy, proto otec přestal pracovat, zůstal s churavým chlapcem doma a časem se odstěhovali do opuštěného domu u lesa, aby nebyli nikomu na obtíž.

Kdekdo radil, jak chlapci pomoci, ale každá rada se vždycky po nějakém čase ukázala lichá. Zkoušeli odvar z heřmánku, výluh z kopřiv, lipový květ, mast z tuku kravského vemene i vepřové sádlo, zařikání a obklady namočené v horké býčí krvi, nic však nepomáhalo. Jedna kořenářka připravila pro hochu dokonce mast ze žabího hlenu, kterou si měl vtírat pětkrát denně do kůže na krku, ale po třech dnech začal chlapec zelenat a výrazně se mu přitížilo, tak toho otec raději nechal. A začal pít.

A pak se zčistajasna před dveřmi objevila jakási ženská v obrovských botách, kterou ani otec ani syn neznali. V tašce měla mrtvou slepici a tvrdila, že je vzdálená příbuzná z matčiny strany. Když se dozvěděla o jejich bezvýchodné situaci, všeho prý nechala a přijela, aby chlapci od jeho trápení odpomohla. Otec namítal, že už zkusili úplně všechno, a odvolával se na lékařské konsilium ve městě, které se jednohlasně shodlo, že chlapec nedožije dvacátého roku života. Ženská jen mávla rukou, popadla kašlajícího chlapce za ruku a odvedla ho k hrobu nebožky matky, aby uctila její památku. Cestou na hřbitov svého nedochůdného synovce pozorovala, nad hrobem jeho matky ho stále nabádala, aby zhluboka dýchal, a cestou ze hřbitova domů jí bylo jasno. K večeri uvařila hutnou slepičí polévku, potom zahrnala chlapce do postele, ačkoli ještě nebyla tma, a sama šla brzo spát. Otec se raději opil, a tak na druhý den jejich odchod zaspal.

MAGICKÁ MÍSTA ČECH A MORAVY

Magdalena Wagnerová

Fotografie Pavel Jeřábek a Magdalena Wagnerová

Odborný poradce PhDr. Josef Svitavský

Redakce Magdalena Žáčková

Sazba a grafická úprava Petr Sýkora

Vydal Pavel Jeřábek – Nakladatelství PLOT,

Bělohorská 2, 169 00 Praha 6, www.plotknihy.cz,

jako svou 411. publikaci

Tisk Těšínské papírny, s.r.o.

Vydání první, Praha 2022

ISBN 978-80-7428-435-9